

VREEMDELING IN HET PARADIJS

Henri Nouwen

VREEMDELING
IN HET PARADIJS

*Zeven maanden in het
trappistenklooster*

lannoo

Inhoud

Inleiding

Woord vooraf
bij de Nederlandse vertaling 9

Juni: Een vreemdeling in het paradijs 13

Juli: Jij bent de glorie van God 49

Augustus: In de wereld of van de wereld 101

September: Bid voor de wereld 129

Oktober: Vreemdelingen en vrienden 155

November: Er is maar één God 175

December: Wachten in stilte 199

Slot 226

Noten 229

Inleiding

Mijn wens om zeven maanden in een trappistenklooster door te brengen, niet als gast maar als monnik, is niet uit de lucht komen vallen. Het was het gevolg van jarenlang rusteloos zoeken. Al die jaren dat ik doceerde, college gaf en schreef over het belang van eenzaamheid, innerlijk vrij zijn en innerlijke vrede, struikelde ik steeds weer over mijn eigen onrust, verlangens en illusies. Wat dreef met toch van het ene boek naar het andere, van de ene plaats naar de andere, van het ene project naar het andere? Wat liet me toch denken en praten over de ‘werkelijkheid van de Ongeziene’ met de ernst van iemand die al het werkelijke gezien had? Hoe kwam het dat mijn roeping om te getuigen van de liefde van God een doodvermoeiende klus werd? Als ik even niets te doen had, staken die vragen steeds weer de kop op en daagden me uit om mijn rusteloze ik eens onder ogen te zien. Misschien sprak ik wel meer óver God dan met God. Misschien hield mijn schrijven over het gebed me wel af van een leven vanuit het gebed. Misschien trok ik me wel meer aan van de lof van mannen en vrouwen dan van de liefde van God. Misschien werd ik langzamerhand een gevangene van wat de mensen van me verwachtten in plaats van een man die door de goddelijke beloften vrij was gemaakt. Misschien . . . Het was allemaal niet zo erg duidelijk maar ik realiseerde me dat ik er alleen achter kon komen door een stap terug te doen en de harde vragen toe te laten, ook als ze pijnlijk waren. Maar die stap terug was niet zo gemakkelijk. Ik was er in geslaagd mezelf te omringen met zoveel cursussen die voorbereid, colleges die gegeven en artikelen die geschreven moesten wor-

den, mensen die ik moest spreken, telefoontjes die gepleegd moesten worden en brieven die om beantwoording vroegen dat het niet veel scheelde of ik geloofde dat ik onmisbaar was.

Toen ik die situatie eens wat beter bekeek, besefte ik dat ik gevangen zat in een web van vreemde paradoxen. Ik klaagde dat er teveel beslag op me werd gelegd maar was niet op mijn gemak als er niets gevraagd werd. Ik noemde brievenschrijven een last maar van een lege brievenbus werd ik neerslachtig. Ik ergerde me over vermoeiende lezingtoernees maar was teleurgesteld als ik geen uitnodigingen kreeg. Ik sprak met nostalgisch verlangen over een leeg bureau maar was doodsbang voor de dag waarop dat werkelijkheid zou worden. Kortom: ik verlangde ernaar alleen te zijn maar was bang in de steek gelaten te worden. Hoe beter ik die paradoxen ging beseffen, des te beter ging ik inzien hoezeer ik me gehecht had aan mijn eigen verlangens en illusies en hoe nodig het was dat ik een stap terug deed om me af te vragen: 'Is er een stille stroom onder het steeds wisselende aanvaarden en afwijzen van mijn eigen wereldje? Is er een vast punt waarin mijn leven verankerd is en vanwaar ik met moed, hoop en vertrouwen naar buiten kan treden?'

Ik merkte dat mijn behoefte om die stap terug te doen steeds groter werd maar ik wist ook dat ik het nooit alleen zou kunnen. Het schijnt dat we in het leven een gids nodig hebben bij onze cruciale beslissingen en diepe ervaringsmomenten. Zelden leggen we de weg naar 'God alleen' in ons eentje af. Voor mijzelf was die behoefte aan leiding niet of nauwelijks een vraag. Wel was het in het begin heel onduidelijk wat dat precies zou inhouden. Maar mijn eigen reizen langs de Amerikaanse wegen en langs de paden van het spirituele zoeken bereidden mij geleidelijk op een antwoord voor.

Ongeveer tien jaar geleden had ik tijdens een lange reis van Miami naar Topeka aangeklopt bij de trappistenabdij van Gethsemani in Kentucki in de hoop dat ik er iemand zou vinden met wie ik kon praten. Toen de gastenpater hoorde

dat ik psychologie had gestudeerd en op het punt stond aan een psychologische faculteit te gaan werken zei hij met een blijde schittering in zijn ogen: 'Maar wij trappisten hebben ook een psycholoog! Ik zal hem vragen of hij bij u wil komen.' Even later stapte pater John Eudes Bamberger het gastenvertrek binnen. Al snel wist ik dat ik kennis had gemaakt met een zeldzaam en bijzonder overtuigend mens. John Eudes luisterde zorgvuldig en met belangstelling naar me, maar ook met een diepe overtuiging en een helder inzicht; hij gaf me veel tijd en aandacht maar liet me geen minuut verknoeien; hij gaf me alle vrijheid om uitdrukking te geven aan mijn gevoelens en gedachten maar aarzelde niet om de zijne te uiten; hij gaf me ruimte om na te denken over keuzen en beslissingen te nemen maar hield niet voor zich dat hij sommige keuzen en besluiten beter vond dan andere; hij liet me mijn eigen weg kiezen maar onthield me niet de kaart met de juiste koers. In ons gesprek profileerde John Eudes zich niet alleen als een luisteraar maar ook als een gids, niet alleen als een raadsman maar ook als iemand die richting wil geven. Ik besepte al gauw dat dit de man was die ik zo hard nodig had.

De levensgeschiedenis van John Eudes waarin zowel de psychologie als de theologie een belangrijke rol spelen, gaf zoveel aanknopingspunten met mijn eigen geschiedenis dat ik sterk het gevoel had dat God de hand had gehad in onze ontmoeting. Zijn medische en psychiatrische training, zijn theologische opleiding en monastieke vorming en zijn brede ervaring die reikte van zijn diensttijd bij de Amerikaanse marine tot zijn rol als ziekenbroeder en novicenmeester leken me een afspiegeling van veel van mijn eigen inspanningen, verlangens en fantasieën.

Die ongewone combinatie van verschillen en overeenkomsten bood de genadevolle context waarin geestelijke leiding kon ontstaan en uitgroeien. Het is daarom niet zo verwonderlijk dat ik bij mijn dikwijls herhaalde bezoeken aan Gethsemani John Eudes niet alleen leerde kennen als een geeste-

lijk leider met groot inzicht maar ook als een zeer meelevende leidsman.

Na een verblijf van drie jaar in Europa waarin mijn contacten met John Eudes minimaal waren geweest, hoorde ik dat hij gekozen was tot abt van de abdij van Genesee in het noorden van de staat New York. Mijn eerste bezoek daar bracht me op het idee dat ik misschien in de nabije toekomst uit zou kunnen breken uit mijn werk om mijn onrust en illusies te onderzoeken en tijdelijk als monnik te gaan leven onder de reguliere leiding van John Eudes. Levendig herinner ik me mijn aarzeling om dat idee te verwoorden. Ik was me er zozeer van bewust dat mijn verlangen om tijdelijk trappist te worden ongewoon was dat ik niet veel meer verwachtte dan een veelzeggend glimlachje: 'We treden hier in voor het leven, niet voor een studieverlof.' Maar het 'nee' dat ik verwacht had bleef uit. John Eudes stond open voor het idee en zei: 'Ook al laat onze kloostergemeenschap geen tijdelijke leden toe, ik zal over je wens nadenken, het met de monniken bespreken en zien of we een uitzondering kunnen maken.' Een half jaar later kwam een brief met het grote nieuws dat ze 'vóór waren' en dat ik kon komen wanneer ik er aan toe was. Op 1 juni 1974 vloog ik eindelijk na een grondige schoonmaak van mijn bureau naar Rochester, New York, om zeven maanden als trappistenmonnik te gaan leven en op 2 juni, eerste Pinksterdag, maakte ik een begin met de aantekeningen die hun definitieve vorm hebben gevonden in dit dagboek.

Woord vooraf

bij de Nederlandse vertaling

De publikatie van *The Genesee Diary* in het Nederlands geeft me grote vreugde maar ook een zekere vrees. Ik ben bijzonder blij dat ik mijn spirituele ervaringen in het Amerikaanse trappistenklooster nu ook met mijn landgenoten kan delen, maar ik vraag me niet zonder vrees af of de woorden die ik daar heb geschreven, in Nederland een sympathiek oor kunnen vinden. Sinds 1971, toen ik naar de Verenigde Staten ging om me daar blijvend te vestigen, is er zoveel gebeurd in het kerkelijke en religieuze leven van Nederland en België dat het soms lijkt alsof een gesprek tussen de Nederlandse en de Amerikaanse christen steeds moeilijker is geworden. Mijn regelmatige bezoeken aan Nederland hebben me vaak op een zeer pijnlijke wijze ervan bewust gemaakt dat woorden en gedachten die in de Verenigde Staten tot eenheid en gemeenschap leiden, in Nederland en België wroel en irritatie oproepen en dat uitdrukkingen en gebaren die in de Verenigde Staten gemakkelijk en zelfs spontaan worden gebruikt, hier soms overdreven en lachwekkend worden gevonden.

Dit is de reden waarom ik zolang heb gearzeld dit dagboek in Nederland te laten verschijnen. De directe wijze waarop in dit boek over God, Jezus Christus, de Heilige Geest, de Kerk, het gebed en de eredienst wordt gesproken is misschien moeilijk te waarderen door een Nederlandse of Belgische christen die geleerd heeft bij deze termen vele vraagtekens te plaatsen. De snelle en vaak hartverscheurende ervaringen binnen het kerkelijke leven in Nederland en België gedurende de laatste twaalf jaar heeft een nieuwe kritische gevoeligheid geschapen ten aanzien van de vroomheid

en het devote leven. De vrees voor onechtheid en kunstmatigheid is zo sterk toegenomen dat het moeilijk is geworden zonder achterdocht naar vrij traditionele woorden te luisteren.

Toch hoop ik dat dit boek de afstand tussen het christelijk leven in Amerika en het christelijk leven in Nederland en Vlaanderen enigszins kan doen verminderen en dat wat hier geschreven is meer weerklank dan irritatie oproept. Want waarom zou ik een religieus boek in het Nederlands publiceren wanneer het de lezer niet dichterbij God en Gods volk brengt? Ik heb mijn aarzelingen overwonnen met de overtuiging dat ik, ondanks mijn langdurig verblijf in de Verenigde Staten, me toch volledig Nederlander ben blijven voelen en dat mijn religieuze belevingen die in dit dagboek zijn beschreven, diep zijn beïnvloed door de spirituele vorming die ik in Nederland heb ontvangen. In die zin is dit boek, althans voor mij, geen typisch Amerikaans boek, maar een boek waarin Nederlandse en Amerikaanse religieuze belevingen innig met elkaar verbonden zijn.

Sinds dit boek in Amerika werd gepubliceerd, is er veel gebeurd, niet alleen in de maatschappij waarvan ik deel uitmaak, maar ook in de intimiteit van mijn gevoelens en gedachten. Enerzijds heb ik een steeds dieper verlangen ervaren om een ondubbelzinnige getuige te zijn van de levende Christus te midden van de duisternis die een steeds dreigender karakter aanneemt. Anderzijds ben ik steeds duidelijker gaan zien dat voor mij dit getuigenis niet vraagt om een kloosterleven maar om een actieve betrokkenheid bij de strijd voor rechtvaardigheid en vrede. Na verschillende reizen in Zuid-Amerika heb ik besloten een aantal jaren als priester daar te gaan leven en werken om op een nieuwe wijze de relatie tussen zielzorg en spiritualiteit te kunnen verstaan. Hoewel deze nieuwe richting in mijn leven op het eerste gezicht de indruk wekt in tegenstelling te zijn met mijn belangstelling voor de trappisten, ervaar ik het zelf niet zo. Integendeel: ik ben er diep van overtuigd dat mijn groeiend verlangen om Christus te ontmoeten onder de armen in

Zuid-Amerika voortgekomen is uit mijn ontmoeting met Christus in de eenzaamheid van het trappistenklooster.

Ik hoop van harte dat de Nederlanders en Belgen die dit boek ter hand nemen, in staat zullen zijn de religieuze strijd die op deze bladzijden wordt beschreven enigszins mee te beleven en daarin ook te ontdekken dat de weg naar binnen en de weg naar buiten in werkelijkheid niet twee gescheiden wegen zijn, maar samen één weg vormen die ons dichter brengt bij God, die een God-met-ons is willen worden.

Henri Nouwen
april 1983

Juni

Een vreemdeling in het paradijs

Juni

Zondag 2

God zij gedankt dat ik er ben! Toen Walter me gisteravond op het vliegveld van Rochester afhaalde en we samen door het donker wordende dal van de Genesee naar het trappistenklooster reden, voelde ik een diepe dankbaarheid. Ik wist dat het een goed besluit was geweest om mijn gewone bestaan voor zeven maanden vaarwel te zeggen en bij de dertig monniken te gaan wonen die zo'n indruk op me hadden gemaakt toen ik hen twee jaar geleden bezocht.

Toen we de gebouwen naderden was de prachtig rode hemel zwart als fluweel geworden. Walter wees me mijn kamer, die in het midden van een kleine gang lag waar de monniken hun cel hadden. Het was stil.

De abt, John Eudes, had aan Walter een kaartje meegegeven met een welkomstgroet en op mijn werktafel vond ik een vriendelijk briefje van de prior, pater Stephen, om me te vertellen dat het ontbijt 's morgens van drie tot vijf uur klaarstond. In het donker vond ik de kapel en ik bad.

Er zijn zoveel redenen om te danken, zoveel redenen om te bidden of God mijn hart naar zich toe wil keren en me vrij wil maken door zijn liefde. Zeven maanden: het enige gevoel dat ik heb is dat het te kort zal zijn, te tijdelijk, te veel een probeersel. Maar vandaag is het Pinksteren en Kerstmis is nog ver.

Terug in mijn 'cel' pakte ik mijn koffer uit en stond verbaasd over de keuze van de boeken die ik uiteindelijk had meegenomen: een Spaanse bijbel, de werken van Johannes van het Kruis, een geschiedenis van de Verenigde Staten, een

boek over wilde planten en de roman *Zen en de kunst van het motoronderhoud*. Die keuze zou weleens een afspiegeling kunnen zijn van mijn onbewuste angst dat ik me in een trapistenklooster zou gaan vervelen.

Maandag 3

Ik heb kennis gemaakt met broeder Elias, een kluisenaar van de abdij. Broeder Christian, de kok met wie ik bij een vorig bezoek al vriendschap had gesloten, heeft me de weg door het bos gewezen en me voorgesteld aan deze opmerkelijke man. Twintig minuten hebben we met elkaar gepraat en daarin heeft Elias me bijna alles verteld wat ik op dat moment moest horen. Hij vertelde me dat het goed was – ‘goe-oe-oed’, zei hij – dat het vaak ruige klimaat zoveel afwisseling kende, omdat dit zijn verlangen naar God verdiepte. Zoals de stormen hem naar een zacht briesje deden verlangen, de wolken naar de zon, de droogte naar de regen, zo leerde zijn hart naar God te verlangen en niets vanzelfsprekend te vinden. ‘Wat deze landstreek zo goed maakt,’ zei hij, ‘is dat hij je laat beseffen dat alle goede dingen een geschenk zijn van God – als de zon altijd schijnt, vergeet je dat hij een gave is van God en schenk je er geen aandacht meer aan.’ Toen hij dat zei, was het alsof zijn kleine ronde baardige gezicht met de blijde ogen doorschijnend werd.

Zijn directheid en eenvoud waren schitterend. Sprekend over zijn liefde voor God zei hij: ‘Als ik vervuld raak van God is de verleiding groot om erop uit te gaan en alle mensen van hem te vertellen – maar dat moet ik niet doen, ik moet hier blijven en bidden.’ En hij keek me met zijn grote ogen recht in het gezicht en zei: ‘Maak je geen zorgen over de manier waarop je over God moet spreken. Als je hem binnenlaat in je hart zal hij je de woorden geven.’

Het was goed dat me dit gezegd werd, want ik maakte me er nog steeds zorgen over dat ik niet genoeg tijd zou hebben om te studeren en te lezen en ik piekerde over de colleges die ik na deze periode weer zou moeten geven. Was het wel ver-

standig om mijn leven tijdelijk te verruilen voor dit simpele bestaan? Zou ik daardoor een beter docent kunnen worden? Ik wist dat dit niet de juiste vragen waren. Ik wist dat de theologie moet voortkomen uit het gebed, maar broeder Elias moest het me nog eens zeggen opdat ik het niet zou vergeten.

We hebben ook over Thomas Merton¹ gepraat. Elias zag kans om kritiek op hem te leveren in de vorm van een compliment: 'Hij was een goede schrijver – zijn boeken zijn erg goed – hij sprak heel goed over dat kleine beetje eenzaamheid dat hij had.' Ik wist hoezeer hij gelijk had. Mertons diepe verlangen naar eenzaamheid heeft voortdurend op gespannen voet geleefd met zijn naar gezelschap hunkerende persoonlijkheid. Hij had altijd veel mensen om zich heen, zo niet lijfelijk dan toch in de vorm van brieven of boeken. En hij genoot daarvan. Maar tot op de laatste dag van zijn leven bleef hij dromen van een hermitage waar hij alleen zou kunnen zijn met God. Tijdens zijn reizen in India schreef hij over de mogelijkheid van een hermitage in Alaska. De spanning tussen zijn grote verlangen naar eenzaamheid en zijn diepe mededogen met de mensen hebben Merton gemaakt tot de schrijver die hij was, en broeder Elias wist dat.

Broeder Elias heeft ons zijn kleine groentetuintje laten zien en ons uitgelegd dat hij geen water hoeft te drinken, omdat de groente die hij eet voldoende vocht bevat. Ik vroeg hem naar zijn dagindeling. Hij zei: 'Om twee uur 's nachts sta ik op, doe wat lichaamsoefeningen van het Canadese leger om mijn spieren te versterken en vervolgens doe ik yoga.' Hij vertelde dat hij in de nachtelijke uren bidt en wat tijd besteedt aan huishoudelijke bezigheden – niet zoveel, maar noodzakelijk – aan kleding, voedsel en het schoonhouden van zijn kleine hut. Dan verlaat hij vroeg in de morgen zijn hermitage en gaat naar zijn werkplaats om banken voor de nieuwe kerk te timmeren. 's Middags studeert en mediteert hij. Hij gaat om ongeveer zeven uur 's avonds naar bed om de volgende dag weer uitgerust te kunnen beginnen.

We hebben zijn kleine hermitage bezichtigd. Eén enkele kamer, waar een hoek van was afgeschoten bij wijze van kapel. Twee tafels met boeken, een bed dat aan de muur was vastgemaakt en een matje voor zijn yoga. Blij liet hij het ons zien. Hij vroeg me om mijn zegen en zei dat hij het erg fijn had gevonden om kennis met me te maken. Toen we weer terugliepen wuifde hij ons nog lang na.

Dinsdag 4

Vandaag was het een 'stille dag'. Dat betekent dat we van zes uur 's morgens tot halfvijf 's middags vrij zijn om te doen wat we willen. Het was een goede dag voor mij. Na een wandeling door de bedauwde velden heb ik het grootste deel van de ochtend geslapen. Het was een diepe, zware slaap. Eigenlijk slaap ik steeds zwaar en diep sinds ik hier ben. Het lijkt wel of ik veel 'dubbele dromen' heb. Dromen over dromen, dromen over wakker worden, dromen over inslapen, enzovoort. Ik moet wel erg moe zijn, maar ik heb het idee dat ik wat bijkom. Het was te verwachten.

De voortdurende stilte is een werkelijk helende ervaring voor me. De monniken praten meestal in gebarentaal. Alleen als het onderwerp te ingewikkeld wordt voor hun vingers nemen ze elkaar mee naar een van de kamers die voor gesprek bestemd zijn.

Ik vond het leuk om mijn eigen lunch klaar te maken. Bij mijn poging om water te koken brandde ik mijn duim. John Eudes zag dat ik probeerde me stil te houden, al deed mijn hand flink pijn, en hij raadde me aan om mijn vinger in de boter te steken. Dat deed ik en de pijn was gauw weg.

Woensdag 5

Na de lauden – het gemeenschappelijk ochtendgebed om vijf uur – zette broeder Anthony me in de bakkerij aan het werk aan de 'warme band', de lopende band voor het warme brood. Met een soort baseballhandschoenen pakte ik de hete broden van de band – eerst bruin, dan wit, dan rozijnenbrood – en

legde ze op de verrijdbare rekken die weggeduwd werden naar de 'koelkamer'. De goedgehumeurde broeder Christian deed hetzelfde als ik en als hij er bij is lijkt alles niet zo moeilijk. Toen ik die honderden broden mijn kant uit zag schuiven raakte ik in paniek. Maar broeder Christian glimlachte en pakte een paar van 'mijn' broden toen hij zag dat ik het niet bij kon houden. Ondertussen mediteerde ik over de zin: 'In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten' (Gen. 3:19).² Het verband tussen brood en zweet is me nog nooit zo duidelijk geweest.

Met John Eudes heb ik ook een goed gesprek gehad, waarin ik hem vertelde dat ik mijn verblijf hier tot dusverre erg prettig had gevonden, dat ik de gemeenschap plezierig vond en dat de hele ervaring me een luxe leek.

Hij ontkende dat niet, integendeel, hij zei dat het kloosterleven louter en alleen bedoeld is om levenslange vakanties³ te creëren. 'Dat kun je niet in je eentje en daarom stichten we gemeenschappen en ervaren we het hele leven als een geschenk van God – daarom staat de lof zo centraal: lof voor de gaven van God.' Ik zei voorzichtig dat ik er over een paar maanden misschien anders over zou denken en dat er zich meer spanningen konden voordoen dan ik kon voorzien, maar hij zei: 'Nee, nee, hoe langer je hier bent, hoe meer je ervan gaat houden. De cisterciënzers hebben het klooster altijd beschouwd als een klein paradijs op aarde. Lees Bernard van Clairvaux maar.' Eerlijk gezegd had ik niet zo'n duidelijke bevestiging verwacht van mijn gevoel van welbevinden, maar ik was er des te dankbaarder voor. De rest van de tijd hebben we gepraat over boeken over de spiritualiteit van de woestijnvaders (het hesychasme).⁴ John Eudes zal een goede gids zijn bij mijn studie van deze traditie. Hij heeft me een paar nuttige suggesties gegeven. We zijn naar de bibliotheek gegaan en hebben daar een paar boeken uitgekozen om mee te beginnen.

Donderdag 6

Dit was wat je noemt een werkdag. Ik heb aan de warme band gestaan met broeder James, de postulant die zo devoot in het koor zit dat je ieder ogenblik verwacht dat zijn hoofd eraf zal vallen. Een prachtmens. Zoon van een veehouder uit Rochester. In de pauze tussen het bruine en het witte brood heeft hij me verteld dat zijn vader niet meer op de boerderij werkt en graag wil dat een van zijn zonen het bedrijf overneemt. James heeft het een tijdje geprobeerd, maar is daarna, nu vier maanden geleden, bij de trappisten ingetreden. Nu is een van zijn broers eraan begonnen. Hij zei dat hij genoeg broers had die het konden proberen, maar tot nu toe leek niemand bereid om de boerderij te kopen. Toen na twee uur werken het heerlijk geurende rozijnenbrood over de transportband aankwam, draaide James zich om, keek me aan en zei glimlachend: 'Als ik hiermee klaar ben, kan ik er wel een heel brood van op.'

's Middags heb ik gewerkt met broeder Brian, die afkomstig is van de Oxford-community in North Carolina⁵ en nu in Genesee hoopt te kunnen blijven. We hebben een lading timmerhout opgeslagen op de zolder van de wasserij. Het was prachtig geschaafd eikehout voor de vloer van de nieuwe kerk.

Toen ik dacht dat ik lang genoeg gewerkt had, vroeg Anthony mij om zware betonblokken in de kleine vrachtauto te laden en ze weer te lossen op de stortplaats in het bos. Twee ritten heb ik gemaakt en toen ben ik ermee opgehouden. Anthony praatte over het karwei alsof het een klein klusje was. Na mijn twee ritten – die me bijna een hernia bezorgden – heb ik tegen Anthony gezegd dat ik dacht dat ik tegen Kerstmis wel voor dit werk geschikt zou zijn. Hij glimlachte.

Ik heb vandaag telkens moeten denken aan een citaat uit *Zen en de kunst van het motoronderhoud*, waar Pirsig een onderscheid maakt tussen ego-klimmen en onbaatzuchtig klim-

men. Het lijkt me een heel belangrijke passage, de moeite waard om hier aan te halen. Pirsig probeert uit te leggen waarom zijn elfjarige zoon Chris bij hun kampeertocht geen plezier heeft in een klim naar de rand van een diep ravijn, en hij schrijft: 'Voor het ongeoefende oog zullen ego-klimmen en onbaatzuchtig klimmen er precies hetzelfde uitzien. Beide typen klimmers plaatsen de ene voet voor de andere. Beiden ademen in dezelfde mate in en uit. Beiden stoppen wanneer ze moe zijn. Beiden gaan weer verder na het rusten. Maar wat een verschil! De ego-klimmer is als een ontregeld apparaat. Hij zet zijn voet altijd een moment te vroeg of te laat neer. Hij zal heel gemakkelijk een schitterende baan zonlicht door de bomen missen. Hij loopt door, terwijl de slordigheid van zijn voetstappen aangeeft dat hij vermoeid is. Hij rust op de raarste tijden. Hij kijkt voor zich uit naar het pad, benieuwd naar wat er voor hem ligt, zelfs wanneer hij weet wat er voor hem ligt omdat hij een seconde eerder ook had gekeken. Hij loopt voor de omstandigheden te vlug of te langzaam, en wanneer hij praat zijn zijn woorden altijd vervuld van een andere plaats, van iets anders.

Hij is hier, maar hij is toch niet hier. Hij verwerpt het hier, heeft er onvrede mee, hij wil verderop op het pad zijn, maar als hij daar is, zal hij even ongelukkig zijn, omdat *dat* dan "hier" is. Waar hij naar uitkijkt, wat hij wil, bevindt zich allemaal om hem heen, maar dat is niet wat hij wil omdat het om hem heen *is*. Iedere stap is een inspanning, zowel lichamelijk als geestelijk, omdat hij zich inbeeldt dat zijn doel veraf en buiten hem ligt.⁶

Het is alsof Pirsig mij en mijn problemen beschrijft. Ik ben naar het klooster gegaan om te leren hoe ik kan leven in de tegenwoordigheid van God, om hem hier en nu te ervaren, maar van binnen ben ik ijverig aan het 'ego-klimmen'. Ik heb zoveel ideeën waar ik over wil schrijven, zoveel boeken die ik wil lezen, zoveel vaardigheden die ik wil leren – motoronderhoud is er nu een van – en zoveel dingen die ik nu of later tegen anderen zou willen zeggen, dat ik niet ZIE dat God

overal om me heen is. Zo sterk ben ik gericht op alles wat verder weg ligt, dat ik volledig voorbij zie aan hem die zo nabij is. Van ego-klimmen naar onbaatzuchtig klimmen; het lijkt een goede doelstelling voor mijn retraite. Maar het is een lange weg en een hoge berg.

Misschien moet ik wel ergens blijven steken om het te leren. Ik mag van het onbaatzuchtig klimmen geen ego-trip maken. Ergens anders schrijft Pirsig in zijn boek: 'Blijven steken moet niet uit de weg gegaan worden. Het is de psychische voorloper van ieder werkelijk begrip. Een niet ego-gebonden aanvaarden van het blijven steken is een sleutel voor het begrip van iedere Kwaliteit, zowel bij mechanisch werk als bij andere verrichtingen.'⁷ Dat is waarschijnlijk een heel belangrijke gedachte. God sta me bij als ik blijf steken. Tot nu toe is alles zo mooi geweest, zo rijk, zo vol blijdschap. Ik wil alleen maar zeggen: 'Dank u wel.'

Ik kan nu maar beter wat gaan slapen. Twee uur vind ik nog steeds wat aan de vroege kant!

Vrijdag 7

Christian heeft een 'monniksuitrusting' voor me gemaakt. Hij heeft me meegenomen naar de kleermakerij en we hebben veel plezier gehad met onze beraadslagingen over de lengte van de kiel. Ik wilde een kortere kiel dan hij, maar we zijn het eens geworden over het uitgangspunt 'kort en fatsoenlijk'.

Het is prettig om een habijt te dragen. Kiel met een capuchon eraan vast, donkergrijze broek en een leren riem. Ik voel me nu veel meer deel van de gemeenschap. Ik kreeg nogal wat glimlachjes en opmerkingen in gebarentaal. De mensen zijn kennelijk wel tevreden met de 'instant-monnik'. De volgende morgen stopte Christian een briefje in mijn vak: 'Het habijt van een monnik staat je goed en je past je voortreffelijk aan het monnikenbestaan aan. Beste wensen voor verder succes.' Dat is een bemoedigend briefje. Intussen voel ik me als een opgeschoten dwerg aan het hof van Sneeuwwitje.

Ik heb de verslagen van de verschillende abdijen zitten lezen. Die verslagen zijn de vorige maand besproken in het generaal kapittel in Rome. Ze gaan over het leven in de trappistengemeenschappen over de hele wereld, vatten de problemen samen en geven aanbevelingen. Omdat ik een aantal abdijen ken, heb ik de verslagen van deze abdijen met bijzondere aandacht gelezen. Uit alle verslagen klinkt een heel sympathiek en over het algemeen positief geluid, maar men gaat de kritiek niet uit de weg. Drie zaken vind ik er steeds weer in terug: de beslissende rol van de abt (de sfeer in een contemplatief huis lijkt grotendeels door zijn leiderschap bepaald te worden); het gevecht met de armoede (enkele huizen zijn nogal welvarend geworden en dat blijft een bedreiging voor het geestelijke leven); het probleem van het lezen van spirituele literatuur (het is niet zo gemakkelijk als het lijkt om je 'vrije tijd' verantwoord te besteden, en de daarvoor benodigde geestelijke en intellectuele ontwikkeling is niet altijd aanwezig). Overal lijkt behoefte te bestaan aan geestelijk leiderschap.

's Middags heb ik met broeder Brian in de bedding van de Salt Creek gewerkt en granietblokken gezocht voor de nieuwe kerk. Het is helemaal niet zo eenvoudig om het verschil te zien tussen zandsteen en graniet, want veel stenen zijn bedekt met een klein laagje leem, waardoor ze in het begin allemaal op elkaar lijken. Maar langzamerhand kreeg ik de slag te pakken, doordat de stille rustige Brian me bij de diagnose te hulp kwam.

De hele middag heb ik geworsteld met de oude vraag: Waarom vind ik dit werk niet echt prettig en waarom wil ik liever terug naar mijn boeken om te lezen over het geestelijk leven? Is het zoeken van stenen in de bedding van een riviertje niet het beste geestelijke leven dat er is? Waarom wil ik toch altijd lezen *over* het spirituele leven en het niet echt beleven? Brian was zo rustig en ik zo rusteloos en ongeduldig. Voortdurend

heb ik tegen mezelf gezegd: ‘Ontspan je nu maar en geniet van datgene wat je aan het doen bent.’ Na een poosje ging het wat beter; ik vond een paar stenen die er grappig uitzagen, maakte grapjes met Brian over het vinden van goud (en het sluiten van de bakkerij!) en voelde me een stuk prettiger toen ik weer naar huis liep.

Zaterdag 8

Vanmorgen had ik de hand in de rozijnen. Broeder Theodore, de ‘opperbakker’, had me gevraagd om veertig kilo rozijnen te wassen. Ze moesten op een soort rooster gestort worden en daarna moesten de blokken samengeperste rozijnen met de hand worden losgebroken en zachtjes door het rooster geduwd. Theodore stond aan de andere kant en controleerde of het wel rozijnen waren die er doorheen kwamen. Hij wilde klaarblijkelijk voorkomen dat mensen hout, papier of stenen in hun brood zouden krijgen.

In de afgelopen dagen ben ik goede vrienden geworden met pater John, een van de pioniers. Hij was bij de eerste groep monniken die in 1951 uit Gethsemani is gekomen om de fundamente voor dit klooster te leggen.

Pater John is een groot natuurliefhebber en een echte vogelkenner. Vanmorgen om tien uur heeft hij me mee naar buiten genomen voor wat hij noemde ‘mijn eerste les in vogelkijken’. Uiteindelijk was het meer een les in het luisteren naar vogels, want we hebben er maar weinig gezien en veel gehoord. Ik was erg onder de indruk van het scherpe gehoor van pater John. Het moet verrukkelijk zijn om door het bos te kunnen lopen en alle vogelgeluiden te herkennen en met de natuur in gesprek te komen. Ik kende niet eens het verschil tussen het geluid van een vogel en dat van een eekhoorn. Er valt nog veel te leren – over roodborstjes, tuinfluiters, spreeuwen en mussen. Kraaien en de roodbonte specht (die geen rode buik maar een rode muts heeft) waren het gemakkelijkst te herkennen. Maar ik heb ook een spotlijster gehoord en een

kievit. En toen we naar huis liepen zagen we een paar huiszwaluwen hoog door de lucht zwieren. Ondertussen werd ik opgegeten door de muggen.

De geschiedenis van de bakkerij is werkelijk de moeite waard. Het is allemaal begonnen met broeder Sylvester. Toen hij jaren geleden brood begon te bakken voor de monniken, kon hij daarbij gebruik maken van zijn ervaring bij de marine. Hij heeft toen zijn oude marine-recept genomen en dat enigszins aangepast. Zijn uitleg was: 'Omdat we geen boter op het brood mochten eten heb ik een soort brood proberen te bakken dat niet om boter vraagt. De gasten die in het klooster kwamen, lieten er zich zo lovend over uit, dat ik wat broden extra ging bakken.' Toen begonnen al gauw de bestellingen binnen te stromen en de monniken roken niet alleen brood, maar ook zaken. Sylvester kreeg patent op zijn recept. Ze schaften machines aan en al gauw werd 'monniksbread' een bekende specialiteit in het noorden van de staat New York. Nu rollen er driemaal per week ongeveer vijftienduizend broden van de transportbanden. Sylvester werkt aan de snijmachine en de rest van de tijd is hij portier en schoenmaker. Soms hangt hij briefjes op het mededelingenbord als: 'Ik repareer geen schoenen waar de modder niet vanaf gehaald is voor ik ze krijg.' Sylvester is een echte monnik en heel nederig. Maar hij laat niet over zich lopen.

Ik moet eens wat meer gaan denken over mijn houding ten opzichte van het werk. Als ik van de week iets heb geleerd, dan is het dat er een beschouwende manier van werken bestaat, die belangrijker voor me is dan bidden, lezen of zingen. Het merendeel van de mensen denkt dat je naar het klooster gaat om te bidden. En ik heb hier inderdaad van de week meer gebeden dan ooit tevoren, maar ik heb ook ontdekt dat ik nog niet geleerd heb om een gebed te maken van het werk van mijn handen.